

Symfonie

deFilharmonie . Philippe Herreweghe
Beethoven

vrijdag 14 mei 2004

Symfonie . Seizoen 2003-2004

Anima Eterna . Jos van Immerseel
Rian de Waal piano
Liszt
donderdag 25 september 2003

Beethoven Academie . Vlaams Radio Orkest
David Atherton
Levente Kende piano . Thomas Bloch ondes martenot
Messiaen
zondag 19 oktober 2003

Symfonieorkest van de Munt . Kazushi Ono
Tatiana Samouil viool . Justus Grimm cello
Brahms
vrijdag 14 november 2003

deFilharmonie . Daniele Callegari
Anna Bonitatibus mezzosopraan
Rossini, Martucci, Busoni
donderdag 27 november 2003

Rotterdams Philharmonisch Orkest . Valery Gergiev
Sibelius, Stravinsky
donderdag 11 december 2004

Budapest Festival Orchestra . Yvan Fischer
Liszt, Dvorák
maandag 19 januari 2004

deFilharmonie . Philippe Herreweghe
Beethoven
vrijdag 14 mei 2004

deFilharmonie . Philippe Herreweghe

ism. deFilharmonie



Deloitte
& Touche

Knack
VERHELDERT

Klara

ING
INSURANCE

begin concert **20.00 uur**
pauze omstreeks **20.45 uur**
einde omstreeks **21.45 uur**

inleiding door **Jo Paumen . 19.15 uur . Foyer**
teksten programmaboekje **deSingel**
coördinatie programmaboekje **deSingel**
druk programmaboekje **Fotogravure Godefroit**

gelieve uw **GSM** uit te schakelen! 

Foyer deSingel  

enkel open bij avondvoorstellingen in Rode en/of Blauwe Zaal
open vanaf 18.40 uur
kleine koude of warme gerechten te bestellen vóór 19.20 uur
broodjes tot net vóór aanvang van de voorstellingen en tijdens pauzes

Hotel Corinthia (Desguinlei 94, achterzijde torengedebouwing ING)

- Restaurant HUGO's at Corinthia
open van 18.30 tot 22.30 uur
- Gozo-bar
open van 10 uur tot 1 uur, uitgebreide snacks tot 23 uur
deSingelaanbod: tweede drankje gratis bij afgifte van uw
toegangsticket van deSingel voor diezelfde dag

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Die Geschöpfe des Prometheus, Ouverture in C, opus 43 5'

Symfonie nr 2 in D, opus 36 35'

- Adagio molto - Allegro con brio
- Larghetto
- Scherzo: Allegro
- Finale: Allegro molto

pauze

Symfonie nr 6 in F 'Pastorale', opus 68 45'

- Erwachen heiterer Gefühle bei der Ankunft auf dem Lande: Allegro ma non troppo
- Szene am Bach: Andante molto moto
- Lustiges Zusammensein der Landleute: Allegro
- Gewitter, Sturm: Allegretto
- Hirtengesang. Frohe, dankbare Gefühle nach dem Sturm: Allegretto



Ludwig van Beethoven ca. 1804/05. Portret door Willibrod Joseph Mähler.

Ludwig van Beethoven

Die Geschöpfe des Prometheus, Overture in C, opus 43

In het najaar van 1800 kreeg Ludwig van Beethoven een belangrijke opdracht van het hof. Men vroeg hem muziek te schrijven voor een ballet op een scenario van de gevierde danser Salvatore Vigano. Deze balletmuziek met als titel 'Die Geschöpfe des Prometheus', schijnt in menig opzicht in Beethovens middenste scheppingsfase een cruciale rol te spelen. Ze is aanzet tot de dramatische en krachtige ontwikkeling van zijn symfonisch oeuvre, in het bijzonder van de Derde Symfonie, de 'Eroïca'. 'Prometheus' betekent bovendien Beethovens vroegste bijdrage tot het genre van de programmamuziek, geschreven om - zoals Beethoven het zelf verwoordde - 'de herinnering te vieren aan een groot man, die de mensen door wetenschap en kunst verfijnde en hen de zeden bijbracht'. De ouverture schreef Beethoven vermoedelijk als laatste element in 1801. Het volledige ballet werd op 28 maart gecreëerd in het Weense Burgtheater. Hoewel de reacties van de muzikpers over de handeling, de muziek en de opvoering zeer verdeeld waren, werd de productie datzelfde jaar nog zestien maal hernomen. De ouverture, de eerste die Beethoven overigens componeerde, is nog een uitgesproken exponent van achttiende-eeuwse ouverturetraditie, met de duidelijke klassieke geleding in expositie, doorwerking, reprise en coda. Het eerste briljante thema in de strijkers, dat aansluit bij de finale van het ballet, wordt beantwoord door een ingetogen tweede thema in de houtblazers. Ook dit tweede thema schijnt uit een eenvoudig drieklankmotief van hetzelfde deel ontwikkeld te worden. Verder grijpt Beethoven voor de ouverture niet terug op bestaand materiaal uit de balletnummers. Het was niet zijn opzet om in de ouverture de handeling al volledig vooraf te schetsen, maar wel om de grootsheid van deze voor de mensheid zo cruciale mythe muzikaal te schilderen.

Symfonie nr 2 in D, opus 36

We schrijven 1802, het jaar van de compositie van Beethovens Tweede Symfonie. Hij weet nu al - en maar al te goed - hoe erg het gesteld is met zijn doofheid. Zodanig dat hij, in de zomer van dat jaar in het plaatsje Heiligenstadt bij Wenen, zijn 'Testament' schrijft en het opdraagt aan zijn broers Caspar en Johann. We lezen erin hoe geïsoleerd hij zich voelt, hoe afgesloten van iedereen, hoe zijn doofheid hem veranderd heeft in een introvert mens.

"Geboren met een vurig temperament, open voor alle geneugten van deze samenleving moest ik mij al vroeg afzonderen en mijn bestaan in eenzaamheid slijten..." noteert hij.

Sommige historici menen in deze compositie de weerslag te horen van die woorden, alhoewel Beethoven - nog in de voetstappen van de klassieke periode - zijn gevoelens hier stevig in bedwang houdt. Toch is heel het werk al veel meer geladen dan de Eerste Symfonie, met grotere dynamiek en scherpere accenten.

Het eerste deel begint met een langzame inleiding (Adagio molto) die 33 maten telt en een verhaal op zichzelf is. Een verhaal van vriendschap, van vrede. Strijkers en blazers evolueren naar een unisono fortissimo dat zowat het hoogtepunt van dit adagio vormt. Opvallende polyritmiek (4 tegen 3) gebruikt Beethoven duidelijk hoorbaar tussen de hoge en de lage strijkers.

Die langzame introductie gaat over in een 'Allegro con brio' waarin Beethoven zich onstuimig en onverschrokken affirmeert. Alten en celli dialogeren met eerste en tweede violen die ondersteund worden door lange akkoorden in de blazers. Na een crescendo ontwikkelt zich een orkestraal tutti dat het eenvoudige hoofdthema verder uitwerkt.

Dan volgt het 'Larghetto quasi Andante', één van de langste langzame delen die Beethoven ooit schreef. Bij de blazers overheersen de timbres van klarinet - en in mindere mate van fluit en fagot. We horen geen trompetten of pauken en dat zegt voldoende over de sfeer van dit deel.

Voor het eerst en onverbloemd noemt Beethoven zijn derde deel 'Scherzo' in plaats van 'Menuet' zoals tot dan toe gebruikelijk was. En terecht, het is virtuoos, vol humor. Niks is er te merken van zijn worstelen met doofheid. Beethoven bereikt hier een mijlpaal in de instrumentatie: de 'durchbrochene Arbeit' (het door verschillende instrumenten of groepen laten spelen van doorlopende thematiek) bepaalt het caleidoscopische karakter. Hobo's en fagotten nemen het trio voor hun rekening, maar de strijkers onderbreken met harde accenten en fortissimo's.

De finale 'Allegro molto' plaatste het publiek in Beethovens tijd voor raadsels. Men kreeg er kop noch staart aan. Het heldere, scherpe openingsthema ontketent door zijn strak ritme contrasterende impulsen en geeft aan het geheel zijn krachtige maar toch complexe opbouw. Motieven van vorige delen verschijnen terug. De coda die in lengte deze van de komende 'Eroica' (Beethovens Derde Symfonie) al aankondigt, houdt de spanning van het naderende einde vast. Op een meesterlijke manier.

"Een overdreven zoeken naar het nieuwe en het frappante" ...

"Een moeilijke drie kwartier" ...

"Een veel te lang werk met enkele zeer artificiële passages" ...

Dat was de algemene teneur van de critici destijds.

Eén onder hen, de uitgever van de respectabele 'Allgemeine Musikalische Zeitung' begreep het wel en schreef: "Het is een symfonie van een heftige geest, maar ze zal nog voortleven terwijl honderden composities die 'nu' succes hebben, al lang begraven zullen zijn." De man had het bij het rechte eind.

Symfonie nr 6 in F 'Pastorale', opus 68

Ludwig van Beethoven heeft in de Vijfde en de Zesde Symfonie de romantiek volkomen voor zich veroverd. Romantiek in de zin van zelfbelijdenis, componeren vanuit de eigen gevoeligheid, romantiek in de zin van opgaan in de natuur. Met de werken van vanavond kan je stellen dat Beethoven het begrip symfonie volledig herdacht heeft. Hij schreef finale-symfonieën, wat betekent dat het geheel van het werk afstevent op de bekroning in de finale. Dat houdt bijgevolg in dat een symfonie niet meer bestaat uit vier afzonderlijke en contrasterende delen, maar ieder deel in functie van de andere staat. Waar nodig, worden dat vijf delen, zoals in de Pastorale of verschijnt er een koor, zoals in de Negende. De romanticus past immers de vorm aan de inhoud, zijn eigen inhoud aan. Omwille van die overkoepelende eenheid in de symfonie kreeg Beethoven last met het menuet als derde deel: die dans paste niet in zijn opzet en verving hij door het scherzo. Ook qua bezetting van het orkest deed Beethoven ingrijpende veranderingen. De altviolengroep werd reeds in de 'Eroïca' van de violengroep losgemaakt om een volledig onafhankelijke partij te spelen. Hetzelfde gebeurde met de contrabassen, die de celli niet meer verdubbelen, maar een eigen partij krijgen. Bovendien verhoogde hij het aantal partijen in de strijkersgroep tot zes: eerste violen, tweede violen, altviolen, celli en contrabassen. Ook de blazers werden uitgebreid.

De volledige titel van deze symfonie luidt: 'Pastoral-Sinfonie oder Erinnerung an das Landleben, mehr Ausdruck der Empfindung als Malerei.' "Mehr Ausdruck der Empfindung als Malerei" schrijft Beethoven met opzet boven zijn Pastorale, omdat hij helemaal niet wil dat de symfonie geïnterpreteerd wordt als een stuk programmamuziek, in de zin van het

nabootsen of schilderen van bepaalde concrete elementen in de natuur. Er is immers geen echt verhaal. De sfeer van de muziek moest voldoende zijn voor de luisteraar om zichzelf in de natuur te kunnen terugvinden, zonder leidraad, zonder verplichting van het herkennen bij het beluisteren. Dat wilde Beethoven absoluut.

Het eerste deel is geen natuurbeeld, maar een muzikale weergave van de gelukzalige gevoelens bij het zich inleven in de natuur, het oproepen van een bucolische ervaring. Het tweede deel is de evocatie van een natuurtafereel, een plaats waar de tijd stilstaat en het ruisen van de beek de eeuwigheid suggereert. Pas in het scherzo van het derde deel doet de mens zijn intrede in de Pastorale. De mens die in harmonie leeft met de natuur en zich uitleeft in de dans. De muziek suggereert hier dan ook eerder de volksmuziek en de volksdans. Daarna toont de natuur zich van haar duistere kant: de dreigende donder kondigt het onweer aan. Beethoven trekt alle registers open voor de weergave van het natuurgeweld. In de finale komt de mens in een heel andere relatie tot de natuur te staan: die van de dankbaarheid. De mens is dankbaar omdat de storm geen schade aangericht heeft, omdat de rust is weergekeerd, waardoor hij in harmonie met de natuur kan verder leven.

Philippe Herreweghe

Philippe Herreweghe werd geboren in Gent en combineerde er zijn universitaire studies (geneeskunde en psychiatrie) met een muzikale opleiding aan het conservatorium, waar hij piano volgde bij Marcel Gazelle. In dezelfde periode begon hij ook te dirigeren en in 1971 richtte hij het Collegium Vocale Gent op. Nikolaus Harnoncourt en Gustav Leonhardt merkten al gauw zijn uitzonderlijke benaderingswijze van de muziek op en nodigden Philippe Herreweghe en het Collegium Vocale Gent uit om mee te werken aan hun opnames van de verzamelde Bach-cantates. Langzamerhand werd Herreweghes frisse, authentieke en retorische aanpak van de barokmuziek alom geprezen en in 1977 richtte hij in Parijs het ensemble La Chapelle Royale op, waarmee hij de muziek van de Franse Gouden Eeuw uitvoerde. Sindsdien creëerde hij nog verschillende andere ensembles, waarmee hij afzonderlijk, of in combinatie met elkaar, een adequate en gedegen lezing wist te brengen van een repertoire lopende van de renaissance tot de hedendaagse muziek. Zo is er het Ensemble Vocale Européen, gespecialiseerd in renaissancepolyfonie, en het Orchestre des Champs Elysées, opgericht in 1991 met de bedoeling het romantische en preromantische repertoire opnieuw te laten schitteren op originele instrumenten. Met al deze ensembles bouwde Philippe Herreweghe in de loop der jaren een uitgebreide en enorm gevarieerde discografie op. Hoogtepunten hieruit zijn onder andere de opnames van Bachs vocale meesterwerken (zoals de 'Matthäus- en Johannes-Passion', de 'H-moll Messe' en het 'Weihnachtsoratorium'), de grote Franse motetten van Rameau, Lully en Charpentier, de requiemmissen van Mozart, Fauré en Brahms, Mendelssohns oratoria 'Elias' en 'Paulus', Schönbergs 'Pierrot Lunaire'. Sinds 1982 is Philippe Herreweghe artistiek directeur van het zomerfestival 'Les Académies Musicales de Saintes'. Bovendien is hij een veelvuldig gevraagd gastdirigent van ensembles zoals The Orchestra of the Age of Enlightenment, Concerto Köln, het Ensemble Musique Oblique, het Concertgebouworkest, de Wiener Philharmoniker, en The Orchestra of St. Lukes uit New York. In 1997 startte de samenwerking met het Koninklijk Filharmonisch Orkest van Vlaanderen. Het kan dan ook geen toeval zijn dat Philippe Herreweghe omwille van zijn consequente artistieke visie en volgehouden engagement ten opzichte van de muziek reeds op verschillende plaatsen een meer dan verdiende erkenning kreeg. In 1990 werd hij door de Europese muziekers uitgeroepen tot Muzikale Persoonlijkheid van het Jaar. In 1993 werd Philippe Herreweghe samen met het Collegium Vocale Gent benoemd tot Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen. Een jaar later werd hem de orde van Officier des Arts et Lettres toegekend, en in 1977 werd Philippe Herreweghe benoemd tot Doctor honoris causa aan de Katholieke Universiteit Leuven.

deFilharmonie

De Koninklijk Filharmonie van Vlaanderen, kortweg deFilharmonie, evolueert onder leiding van haar muziekdirecteur Philippe Herreweghe naar een modern, stilistisch polyglot symfonieorkest. Het ensemble wordt gekenmerkt door een artistieke soepelheid die het toelaat meerdere stijlen, van barok tot en met hedendaags, op een historisch verantwoorde wijze te vertolken. Vanuit zijn specifieke achtergrond spitst Philippe Herreweghe zich in eerste instantie toe op het repertoire van de achttiende en negentiende eeuw. Hij werkt nauw samen met chef-dirigent Daniele Callegari, verantwoordelijk voor de laatromantische en meer recente muziek. Dankzij eigen concertrekenen in de grote zalen bekleedt deFilharmonie een unieke positie in Vlaanderen. De Koningin Elisabethzaal en deSingel in Antwerpen, het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, de Gentse Bijloke en het Brugse Concertgebouw behoren tot de vaste podia. Vernieuwende projecten als de componistendagen, het Herreweghe-Festival, 'deFilharmonie zomert', de ZAP- en KID-concerten en Music for Life bezorgden het orkest een unieke faam. Ook in het buitenland werd deFilharmonie uitgenodigd door de belangrijkste huizen: het Musikverein en het Konzerthaus te Wenen, het Festspielhaus in Salzburg, de Royal Festival Hall te Londen, het Amsterdamse Concertgebouw, het Théâtre des Champs-Élysées te Parijs, de Philharmonie te München, de Alte Oper in Frankfurt en het Auditorio Nacional de Música in Madrid. Concertreizen door diverse Europese landen en Japan vormen een constante in de kalender. Regelmatig is het orkest te horen in radio-uitzendingen van mediapartner Klara. Diverse cd-opnames werden bekroond door de vakpers, zoals Sternefelds 'Mater Dolorosa', de Brewaeys-integrale en Goeyvaerts' 'Aquarius'.

deFilharmonie

1e viool

Dimitri Ivanov
Eric Baeten
Peter Manouilov
Eva Zylka
Frank Houwen
Françoise Quéguiner
Yuko Kimura
Guido Van Dooren
Wolfgang Heiremans
Christophe Pochet
Takeshi Kanazawa
Vania Batchvarova

2e viool

Judit Morvay
Tamas Sandor
Ani Soukiassian
Jack Ooms
Lydia Seymourtier
David Perry
Krystyna Bohacz
Nana Hiraide
Ilse Pasmans
Annelies Broeckhoven

altviool

Màtè Szűcs
Jürgen Pfennig
Bernard Piatkowski
Peter Swaan
Bart Vanistendael
Ingrid Ceuppens
Krzysztof Kubala
Bruno De Schaepdrijver

cello

Marc Vossen
Olivier Robe
Denise Seymourtier
Jan Willekens
Christina De Mey
Birgit Barrea
contrabas
Christian Vander Borgh
Aykut Dursen
Tadeusz Bohuszewicz
Julita Fasseva

fluit

Frank Vanhove
Johny Grossard
Peter Verhoyen

hobo

Eric Speller
Dimitri Mestdag

klarinet

Nestor Janssens
Firas Alwani

fagot

Graziano Moretto
Tobias Knobloch

hoorn

Eliz Erkalp
Morris Powell

trompet

Alain De Rudder
Luc Van Gorp

trombone

Bart Van Nieuwenhuyze
Roel Avonds

slagwerk

Koen Wilmaers
Gérard Caucheteux